

Tutorial za Rankineov kružni proces by Airmiha

Rankineov kružni proces je onaj koji se provodi u termoelektranama.

Karakteristične veličine koje su zadane u zadacima i za koje treba znati gdje ih pripasati su :

1. **Specifične entalpije vode (h') i pare (h'')** -> Ove veličine se očitavaju iz parnih tablica (u praksi to znači da MORAJU biti zadane u zadatku).

2. **Entalpije radnog fluida (smjese pare i vode)** -> Ili su zadane ili se izračunavaju iz prethodnih specifičnih entalpija pomoću formule: $h = h' + x(h' - h'')$, gdje je x postotak pare u fluidu

3. **Specifične entropije** -> zadane

4. **Entropije radnog fluida** -> Služe samo da bismo mogli izračunati x .

5. **Tlakovi** - u računu bitni samo kod pumpe, ali važni za razumijevanje zadatka

Sljedeća formula je jako bitna :

$$h = h' + x (h' - h'') \text{ (a isto vrijedi i za } s \text{ i } v)$$

Ona nam govori kolika je entropija (entalpija) smjese vode i pare (to je stanje 4, tj. izlazak iz turbine). Uočite kako je $h = h'$ kad je $x=0$ (nema pare) i $h=h''$ kad je $x=1$ (nema vode)

Parne tablice - Fluid pri određenom tlaku i temperaturi ima određenu entropiju i entalpiju. Inženjeri su izračunali kolike su te entropije i entalpije za razne kombinacije temperatura i tlakova, ali za čistu vodu ili paru. Kod smjese vode i pare (stanje pri izlasku iz turbine) prave entalpije i entropije su linearne kombinacije ovih specifičnih, ovisno o vrijednosti x , prema gore navedenoj formuli. Kad su u zadacima zadani tlakovi i temperature oni nisu bitni u računu. Prije su studenti imali parne tablice kod sebe i morali pomoću tih tlakova i temperatura očitavati specifične entalpije i entropije vode ili pare. Nama je to zadano. Zašto su tlakovi i temperature bitni?

Uvijek su zadani entropija i entalpije i vode i pare pri :

1. Visokom tlaku i nekoj visokoj temperaturi
2. Niskom tlaku i niskoj temperaturi

Važno je znati da:

Visoki tlak vlada od izlaska iz pumpe do ulaska u turbinu (stanja 2, 3).

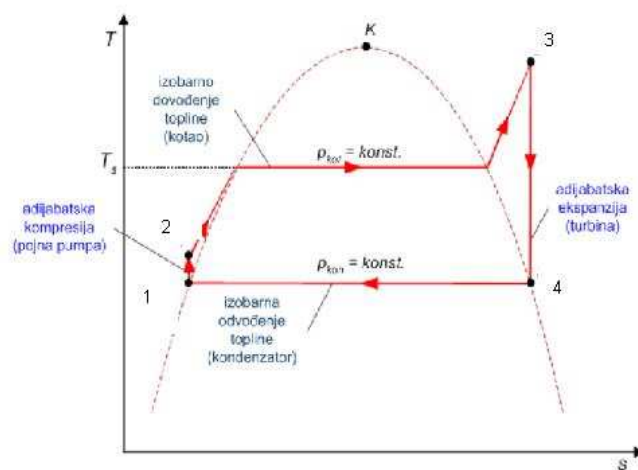
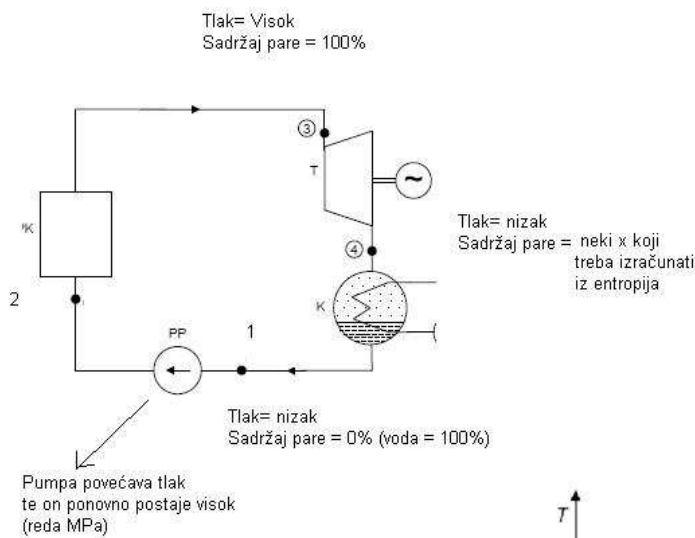
Niski tlak vlada od izlaska iz turbine do ulaska u pumpu (stanja 4, 1) - Ovdje treba paziti jer pri stanju

4 imamo smjesu pare i vode dok se pri stanju 1 radi isključivo o vodi.

Entropije se u praksi zadaju samo za onaj slučaj izlaska iz turbine.

$s_4' = s_1'$; $s_4'' = s_1''$ (Jer su pri istom tlaku i temperaturi)

Oprez ! Na T-s dijagramu ćete primijetiti kako se entropija između stanja 4 i 1 smanjuje (jer se u kondenzatoru odvodi toplina), ali specifične entropije i entalpije su iste. Prave entropije i entalpije su različite jer u stanju 4 imamo smjesu vode i pare (radimo preko onog x-a), dok u stanju 1 imamo vodu.

Počnimo pratiti proces pri izlasku pare iz kotla (stanje 3).

Stanje 3 :

Stanje 3 je stanje radnog fluida nakon izlaza iz kotla i prije ulaska u turbinu.

- Tlak je visok (reda MPa). Ovaj je tlak jednak sve od izlaska iz pumpe pa do ekspanzije u turbini
- Fluid se sastoji samo od vodene pare ($x = 100\%$, tj. $x = 1$)
- Entalpija h_3 jednaka je, dakle, specifičnoj entalpiji pare h'' (pri visokom tlaku)

Stanje 4

Para je pomogla napraviti koristan rad u turbini, ekspanzirala, i na putu je prema kondenzatoru. To više nije čista para nego smjesa pare i vode. Pošto je para ekspanzirala, tlak je nizak, reda kPa.

Dva slučaja:

1. *Proces u turbini je idealan*
2. *Turbina ima unutrašnji stupanj djelovanja*

U oba slučaja na početku postupamo ovako:

Nađemo entalpiju h_4 idealne ekspanzije u turbini. Postavljamo ovakvu hipotezu:

Proces u turbini je povratljiv (idealno) (izentropski). $s_3 = s_4$ (nema promjene entropije u turbini)

Pomoću ove činjenice se može izračunati sadržaj pare x prije ulaska u kondenzator:

$$s = s' + x(s'' - s')$$

$s = s_3 = s_4$ i mora biti zadan, a s' i s'' su specifične entropije vode i pare (moraju biti zadane)

Sad pomoću x -a i specifičnih entalpija izračunamo entalpiju nakon izlaza iz turbine :

$$h_4 = h' + x(h'' - h')$$

Ukoliko proces zaista jest idealan, ovo je naša entalpija h_4 .

Ukoliko turbina ima unutrašnji stupanj djelovanja stvarni rad koji će obaviti bit će manji od idealnog:
stupanj djelovanja = **$w(\text{realni}) / w(\text{idealni}) = (h_3 - h_{4r}) / (h_3 - h_4)$**

Iz ove formule dobijemo pravi h_4 (h_{4r} , tj. realni)

Stanje 1

U kondenzatoru se radni fluid ohladio i dolazi do pumpe. U idealnom procesu pumpa radi s čistom vodom, dakle sadržaj pare je 0 ($x = 0$). Tlak je naravno, nizak.

Entalpija h_1 ovog stanja je eksplicitno zadana ili može biti "zakamuflirano" zadana ako su zadane specifične entalpije vode i pare za niski tlak. U tom slučaju ona je jednaka specifičnoj entalpiji vode h'

Stanje 2

Pumpa je povećala tlak vode. Dio rada koji je dobiven iz turbine trebalo je uložiti u pumpanje. Svaki rad koji elektrana (korisnik) ulaže, negativan je.

$$w(\text{pumpe}) = v * (p_1 - p_2)$$

v je specifični volumen vode (m^3/kg) ; *ponekad ne mora biti zadan kao v , nego kao v' pri niskom tlaku (reda kPa) no pošto je $x=0$ kod ulaska u pumpu, $v = v'$*

Ako je zadana gustoća vode : $v = 1/\text{gustoća}$

Pošto smo uložili rad dodali smo entalpiju u sustav i entalpija h_2 bit će uvećana za $w(\text{pumpe})$: $h_1 = h_2 + w(\text{pumpe})$

Radni fluid (voda) ulazi u kotao s entalpijom h_2 .

- Ukoliko pumpa ima svoj stupanj djelovanja trebat će uložiti više energije za njezin rad:

stupanj djelovanja = uloženi rad (idealni) / uloženi rad (realni) ; *Uočiti kako je ovo obrnuto nego kod turbine i sasvim je logično zašto)*

Stanje 3

U kotlu se voda zagrijala i isparila. Toplina koju je trebalo predati treba biti dostatna za (ovo je samo informativno, ali uglavnom nebitno za zadatak)

1. Dizanje temperature vode do 100' C
2. Isparivanje vode

Time se vraćamo u stanje 3.

Ono što se traži u zadacima:

1. *Stupanj djelovanja (efikasnost ciklusa)* -> omjer korisnog rada (umanjen za rad koji smo utrošili na pumpanje) i uložene topline

korisni rad = $h_3 - h_4$ (rad dobiven u turbini); ukoliko proces nije idealan računati s h_{4r}

Pošto smo dio rada izgubili na pumpanje korisni rad treba umanjiti za apsolutnu vrijednost rada pumpanja.

uložena toplina = $h_3 - h_2$ (voda je ušla u kotao s entalpijom h_2 i dobili smo paru s entalpijom h_3 koja ulazi u turbinu)

Dakle, tražena korisnost jest:

Korisnost = $(h_3 - h_4 - \text{abs}[w(\text{pumpe})]) / h_3 - h_2$

Napomena: Korisnost je obično oko 0,3

2. *Rad turbine, uložena toplina u kotlu, rad pumpe* - sve ovo je već dobiveno u gornjim točkama

3. *Maseni protok radnog fluida (ili snaga turbine ili kotla ako je zadan protok)*

P (snaga) = m' (protok u kg/s) * w (ako se radi o snazi turbine) ili q (ako se radi o snazi kotla)

Što reći o T-s i h-s dijagramu?

h-s dijagram prikazuje sve ovo gore navedeno (entalpije) i nije pretjerano koristan, korisnije je znati skicirati shemu elektrane.

T-s dijagram - pokazuje kako je u kotlu potrebno uložiti energiju za zagrijavanje vode i njeno isparivanje

Kod njega je bitno znati da su one dvije paralelne linije izobare (linije stalnih tlakova) i uočiti da je entropija konstantna u turbini.